

N:o 190.

Af herr **T. W. Forsell**, om ändring i § 1 af bevillningsförordningen den 14 september 1883 samt i § 17 af instruktionen för taxeringsmyndigheterna.

I sammanhang med Kongl. Maj:ts nådiga propositioner angående ökad värnpligt, grundskatternas afskrifning, ersättning för roteringsbesvärets utgörande föreligger till afgörande Kongl. Maj:ts nådiga proposition om ändring uti gällande bevillningsförordning i syfte att bereda likställighet i skattehänseende mellan jordbruks- och annan näring.

Till statsrådsprotokollet för den 14 mars detta år, bilagdt kongl. propositionen, anför herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet: »Det synes mig gifvet, att, då jordbruksnäringen befrias från den af ålder å densamma hvilande särskilda beskattning, sagda näring bör i fråga om bevillning till staten likställas med andra näringar»; och längre ned i samma protokoll: »Intet synes mig nemligen kunna vara mera på sin plats, än att, då en förmögenhetsskatt såsom grundskatten uteslutes ur skattesystemet, en del af den derigenom uppkomna bristen fylles genom en skatt, som bör kunna anordnas så, att den hufvudsakligast drabbar de förmögnare samhällsklasserna».

För nåendet af detta beaktansvärda mål föreslås, hvad jordbruksnäringen vidkommer, sådan förändring uti gällande bevillningsförordning, att bevillningen för jordbruksfastighet skall höjas från 3 till 6 öre för hvarje fulla 100 kronor af taxeringsvärdet, och angifves, att af sistnämnda belopp 1 öre för hvarje fulla 100 kronor af taxeringsvärdet

Bih. till Riksd. Prot. 1891. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 45 Häft. (N:o 190). 1

skall anses utgöra bevillning för det till jordbruksnäringens drifvande nödiga kapital äfvensom för egarens arbetsprodukt.

Härmed är den rigtiga principen antagen vidkommande jordbruksfastighetens beskattning, att dylik fastighet bör draga lika skatt med annan fastighet, hvilken skatt i kongl. propositionen föreslås till 5 öre för fulla 100 kronor af värdet, men deremot leder föreslagna beskattningen af ytterligare 1 öre för hvarje fulla 100 kronor af värdet icke till rättvis beskattning af för jordbruksnäringen nödigt rörelsekapital och egarens arbetsprodukt, ty vid närmare granskning af detta förslag framkommer det märkliga och i beskattningshänseende alldeles förkastliga förhållande, att husegande kroppsarbetare beskattas högre än jordbruksegande sådan, oberoende af att de i förmögenhetsvilkor och arbetsduglighet äro alldeles likställda, samt att ju mer fastighetens värde ökas och i följd häraf kräver större rörelsekapital och bättre arbetsprodukt af egaren, dess mindre blifva dessa sistnämnda skattefaktorer beskattade.

Rigtigheten af denna min uppfattning vill jag med några exempel söka bevisa.

Antag, att af tvenne lika arbetsdugliga personer, som hvardera ega ett litet kapital, exempelvis 1,500 kronor, den ene köper jordbruksfastighet för 1,200 kronor och använder kapitalresten till inventarier samt nedlägger sin arbetsprodukt å inköpta gården, men den andre köper hus för hela sitt kapital, 1,500 kronor, då skall den förstnämnde betala:

För sin till 1,200 kronor skattade jordbruksfastighet 5 öre för hvarje fulla 100 kronor af värdet eller	—	60.	
samt för rörelsekapital och egen arbetsprodukt 1 öre för hvarje fulla 100 kronor af gårdens värde eller.....	—	12.	72

och den sistnämnde:

för sitt till 1,500 kronor taxerade hus 5 öre för hvarje fulla 100 kronor af värdet eller	—	75.	
samt för sin till 500 kronor skattade arbetsprodukt med afdrag för 450 kronor, som äro skattefria,	—	50.	1: 25.

För jordbruksfastighet, taxerad till 10,000 kronor, betalas efter lika beräkning	5: —	
samt för jordbruksnäringens drifvande nödigt rörelsekapital och egarens arbetsprodukt	1: —	6: —

Sistnämnda 1 kronas bevilning motsvarar 550 kronors beskattningsbar inkomst af kapital eller arbete. Beräknas rörelsekapitalet för en till 10,000 kronor taxerad gård till 2,500 kronor, representerar detta kapital i annan än jordbruksnäringens hand beskattningsbar inkomst 125 kronor. Då nu, enligt hvad ofvan antydt är, den bevilning af 1 krona, som egaren till jordbruksfastighet, taxerad till 10,000 kronor, skall betala för nödigt rörelsekapital och egen arbetsprodukt, representerar beskattningsbar årsinkomst af 550 kronor, följer häraf, att, om från detta belopp drages hvad som motsvarar beräknade rörelsekapitalets beskattningsbara afkastning såsom kapital eller 125 » , återstå 425 kronor

såsom beskattad produkt af egarens eget arbete eller ej ens så mycket som en daglönares inkomst.

För till 50,000 kronor taxerad jordbruksfastighet skall betalas 25: — samt för jordbruksnäringens drifvande nödigt kapital och egarens arbetsprodukt 5: — 30 kr.

Sistberörda 5 kronors bevilning motsvara 950 kronors inkomst af kapital eller arbete. Beräknas rörelsekapitalet till 12,500 kronor, representerar detsamma såsom kapital beskattningsbar inkomst af 625 kronor.

När nu för jordegaren beräknad bevilning 5 kronor för rörelsekapital och arbetsprodukt motsvara beskattningsbar inkomst af kapital eller arbete 950 kronor, och härifrån drages den inkomst, som beräknade rörelsekapitalet 12,500 kronor såsom kapital lemnar eller 625 » återstå 325 kronor

såsom beskattad produkt af jordegarens eget arbete eller ungefär vanlig dränglön.

För till 200,000 kronor taxerad jordbruksfastighet skall betalas 100: — samt för rörelsekapital och egarens arbetsprodukt 20: — 120 kr.

Sistnämnda 20 kronor representera 2,000 kronors inkomst af kapital eller arbete. Beräknas rörelsekapitalet till 50,000 kronor, lemnar detsamma såsom kapital beskattningsbar inkomst 2,500 kronor.

Här inträffar det beaktansvärda förhållande, att icke ens rörelsekapitalet är till fullo beskattadt efter för inkomst af kapital gällande beskattningsgrund och att egarens arbetsprodukt alldeles är obeskattad, och ökas detta missförhållande i samma mån som jordbruksegendomens storlek och i följd häraf kapitalvärde äfvensom rörelsekapital ökas.

Om än nu anförda exempel icke ega full tillämpning å alla orter inom landet, enär, till följd af olika ortförhållanden beräknade rörelsekapitalen i förhållande till egendomsvärdena äro antingen för högt eller för lågt angifna, visa likvisst dessa exempel, hvarthän föreslagna beskattningen pekar, och lemna visshet om, att densamma icke leder mot det mål, som bör afses — rättvis beskattning lämpad efter förmögenhet och för arbete åtnjutna förmåner.

Gällande bevillningsförordning stadgar, att egaren till fabriks- och annan fastighet skall betala icke allenast bevillning med 5 öre för hvarje fulla 100 kronor af fastighetens värde, utan äfven 1 procent af den vinst, näringen äfvensom egarens deri nedlagda eget rörelsekapital lemna.

Befrias jordbruksnäringen från de grundskatter, som orsakat densammas nuvarande undantagsställning, bör väl i sammanhang härmed denna näring likställas i skattehänseende med andra näringar och följaktligen i likhet med dessa betala skatt för nödigt rörelsekapital till belopp, som motsvarar hvad som betalas för andra kapitalbildningar, hvarjemte jordegaren ej bör undgå skatt för de fördelar han i utbyte mot sin arbetsprodukt från egendomen åtnjuter, på det att dessa hittills förbisedda förmåner af allehanda slag icke må lemnas obeskattade.

Måste nya skattekällor uppsökas för fyllandet af den brist, som genom grundskatternas afskrifning uppstår, bör väl ock vid anlittandet af dessa, hvarhelst de än finnas, beskattningen ordnas i öfvensstämelse med sådana skattegrunder, att ingen skattefaktor för så vidt möjligt är lemnas obeskattad. Enligt hvad ofvan visadt är framkallar kongl. förslaget till jordbruksnäringens beskattning i väsentlig mån motsatt verkan. Detta missförhållande skulle gifvetvis undanrödjas, om denna närings rörelsekapital beskattades efter lika grunder som andra kapitalbildningar, och jordbruksnäringens arbetsprodukt efter de förmåner han i utbyte härför i verkligheten åtnjöt. Principielt riktigt vore alltså, att, med hänsyn till dessa faktorer, bedömda särskildt för hvarje jordbruksidkare, bestämma de skattebelopp den ene eller andre borde betala, men detta beskattningssätt skulle i tillämpningen möjligen möta oberäkneliga svårigheter. Lämpligare synes därför vara att, på sätt i kongl. propositionen föreslås, beskatta jordbruksnäringens rörelse-

kapital och egarens arbetsprodukt med visst bestämdt belopp för hvarje fulla 100 kronor af jordbruksfastighetens taxeringsvärde, men detta skattebelopp bör så afpassas, att ofvan påpekade missförhållanden undvikas. På det att denna skattenorm icke skall i sina verkningar framkalla ofvan påvisade oegentligheter, bör skattebeloppet för jordbruksnäringsens rörelsekapital och egarens arbetsprodukt till hopa sättas lika med hvad som betalas för sjelfva fastigheten eller 5 öre för hvarje fulla 100 kronor af värdet, ty om skatten sättes lägre, stiger icke skattebeloppet i jembredd med rörelsekapitalets och arbetsproduktens tillväxt. Utrönas bör således, om denna skattenorm är för hög i förhållande till de skattefaktorer den representerar, jemfördt med hvad för enahanda faktorer inom andra näringar betalas.

Jag vill då påpeka, att 5 öres skatt för fulla 100 kronor af fastighets taxeringsvärde gifver samma skatteresultat, som berörda värde motsvarigt kapital lemnar efter därför gällande skattenorm, 1 procent af räntan, beräknad till 5 procent. Om således af jordbruksfastighets taxeringsvärde belopp, motsvarande nödigt inventarie- och rörelsekapital, ytterligare påføres 5 öre för fulla 100 kronor, beskattas härigenom endast inventarie- och rörelsekapitalet efter för andra kapitalbildningar gällande grund. Så långt är denna norm fullt principiellt riktig. Återstår vidare att bedöma, om det skattebelopp, som erhålles genom att ytterligare påföra jordbruksfastigheten 5 öres skatt för hvarje fulla 100 kronor, hvarmed dess värde öfverskjuter det belopp, hvarför lika påföring skett för rörelsekapitalets beskattning, representerar årsinkomst, som öfver- eller understiger värdet af de förmåner af allehanda slag, som jordbruksnäringsidkaren i utbyte mot sin arbetsprodukt erhåller. Detta torde bäst belysas med följande exempel:

För egendom med 1,200 kronors taxeringsvärde skulle betalas	
efter 5 öre för hvarje fulla 100 kronor af värdet	— 60.
samt för inventariekapitalet och egarens arbetsprodukt	
efter enahanda beräkningsgrund	— 60. 1: 20.

eller 5 öre mindre än hvad husegande arbetaren, enligt hvad ofvan visadt är, måste betala för med jordbruksidkaren likställd arbetsprodukt och kapitaltillgång.

För egendom, taxerad till 10,000 kronor, betalas efter lika be-	
räkningsgrund	5: —
samt för drifkapital och arbetsprodukt lika	5: — 10 kronor.

Då nu sistnämnda 5 kronor representera beskattningsbar års-

inkomst af kapital eller arbete	950: —
och om derifrån drages ofvan beräknade drifkapitals, 2,500 kronor, beskattningsbara afkastning såsom kapital eller	125: —
återstå	825 kronor
såsom egarens beskattade arbetsprodukt eller obetydligt mer än just det minimiinkomstbelopp, som af icke jord- eller husegare fordras för politisk rösträtt.	
För egendom taxerad till 50,000 kronor betalas efter lika beräkningsgrund	25: —
samt för drifkapital och arbetsprodukt	25: — 50 kronor.

Sistnämnda 25 kronor representera 2,500 kronors inkomst af kapital eller arbete. Drages från detta belopp ofvan beräknadt rörelsekapitals, 12,500 kronor, beskattningsbara afkastning såsom kapital 625 kronor, återstå 1,875 kronor såsom beskattad produkt af jordegarens arbete.

För egendom taxerad till 200,000 kronor betalas efter enahanda beräkning	100: —
samt för drifkapital och rörelsekapital	100: — 200 kronor.

Sistnämnda 100 kronor representera 10,000 kronors inkomst af kapital eller arbete. Drages från detta belopp ofvan beräknadt rörelsekapitals, 50,000 kronor, beskattningsbara årsafkastning som kapital, 2,500 kronor återstå 7,500 kronor såsom beskattad produkt af egarens arbete.

Genom dessa exempel ådagaläggas, att efter denna skattenorm jordbruksnäringens rörelsekapital träffas af lika skatt som andra kapitalbildningar, på samma gång som beskattningen af jordbruksnäringens idkarens arbetsprodukt stiger i mån som förmögenheten och i jembredd med denna skatteförmågan ökas, då deremot, enligt den skattenorm, som kongl. propositionen angifver, alldeles motsatt förhållande inträffar, hvilket slutligen kan leda till skattefrihet delvis för rörelsekapitalet och i sin helhet för egarens arbetsprodukt.

Beräknas i penningar till verkligt värde alla de förmåner, som egare till gårdar med nyss angifna taxeringsvärden åtnjuta i utbyte mot sin arbetsprodukt, framkomma nog lika, om icke högre, inkomstbelopp än de, hvilka exempelvis äro anförda, och synes mig alltså, att ofvan af mig angifna beräkningsgrund för beskattning af jordbruksnäringens rörelsekapital och egarens arbetsprodukt icke är för hög. Visserligen kan ifrågasättas å ena sidan, att värdet af egarens arbetsprodukt icke stiger i mån som egendomens värde, men å andra sidan

kan väl ej heller förnekas, att oberoende häraf egendomsegare, hvilka arbeta under normala ekonomiska förhållanden, erhålla ökade förmåner för sin arbetsprodukt i mån som egendomsvärdet och i följd häraf förmögenheten tillväxer.

Knappast finnes väl någon skattenorm, som icke i sin tillämpning medför en eller annan oegentlighet. Hvilken skattenorm som än väljes, så bör i första rummet tillses, att den åtminstone verkar derhän, att beskattningen ökas i mån af förmögenhetens tillväxt, och om oegentligheter icke kunna undvikas, äro de nog mest ursäktliga, om de drabba de betalningskraftigaste.

Skall alltså den i kongl. propositionen angifna skattenormen antagas, bör äfven skattebeloppet för jordbruksnäringens rörelsekapital och egarens arbetsprodukt bestämmas icke lägre, utan till lika belopp som för sjelfva fastigheten, eller 5 öre för hvarje fulla 100 kronor af taxeringsvärdet, ty om icke så sker, framkomma ock ofvån påvisade missförhållanden i mån som detta skattebelopp minskas.

Det torde äfven vara skäl anställa jmförelse mellan de skatter, som i form af grundskatter och roteringsbesvär vidlåda dermed besvärad jord, och den bevillning dylik jord skulle erlægga, enligt mitt förenämnda förslag.

Detta vill jag belysa med exempel, hemtadt från Elfsborgs län.

Inom Väne fögderi af nämnda län utgjorde grundskatten, innan 30 procent afskrifningen skett, för helt hemman i rundt tal.....	117: —
soldatroteringen för hel rote är enligt lindringslagen beräknad till 160 kronor, hvadan, då å hvarje rote belöper i regel 1½ hemman, af detta belopp faller på helt hemman	106: 66.
Medeltaxeringsvärdet för helt hemman är omkring 35,000 kronor, hvarför bevillning nu utgår med 3 öre för hvarje fulla 100 kronor af värdet, gör	10: 50.
eller till hopa	234: 16.

Å de två förstnämnda af dessa belopp åtnjutes numera 30 procent lindring.

I stället för dessa skatter skulle, enligt af mig ofvan angifven skattenorm, ett till 35,000 kronor taxeradt hemman betala dels fastighetsbevillning med 5 öre för hvarje fulla 100 kronor af värdet eller	17: 50,
dels ock bevillning för rörelsekapital samt egarens arbetsprodukt, 5 öre för hvarje fulla 100 kronor af värdet eller	17: 50, 35 kr.

Oanmärkt bör ej heller förbigås, att de flesta jordbrukare, förutom i Norrland, som ega jordbruksfastighet till 10,000 kronors taxeringsvärde och derutöfver, producera höstsäd till afsalu, och att dessa jordbruksnäringsidkare, så länge nu befintligt tullsystem bibehålles, genom den prisförhöjning å höstsäd, som detta system framkallat, mångfaldigt återgifvas de ringa skattebelopp, de i form af bevillning skulle betala.

Enligt generalsammandraget för 1890 uppgår taxeringsvärdet för rikets jordbruksfastigheter till 2,202,419,091 kr.

hvarför enligt berörda sammandrag i bevillning betalas	660,723: 50.
hvilket belopp enligt kongl. propositionen ökas med	660,000: —
	<u>S:ma 1,320,723: 50.</u>

Enligt mitt ofvan angifna förslag skulle bevillningen utgå med 5 öre som fastighetsskatt och 5 öre som inkomstskatt eller med tillhopa 10 öre för hvarje fulla 100 kronor af taxeringsvärdet, hvilket för hela riket gör 2,202,419 kr. 09 öre eller 881,695 kr. 59 öre mer än kongl. förslaget kräfver, och hvilket belopp uttages i full öfverensstämmelse med skatteprincipen, att förmögenhetsskatt bör lämpas efter förmögenhetens tillväxt.

Då det för staten är likgiltigt, om af jordbruksnäringen utgående bevillning delas på en eller två skattetitlar, men vid debitering, uppörd och redovisning synnerlig arbetslättnad vinnes, om den skatt, jordbruksnäringen bör draga, sammanföres under en skattetitel, vågar jag, jemväl af de skäl kongl. propositionen för dylik sammanföring angifver, vördsamt föreslå, att bevillningen för jordbruksfastighet måtte bestämmas till 10 öre för hvarje fulla 100 kronor af fastighetens taxeringsvärde, af hvilket belopp 5 öre skall anses utgöra bevillning för jordbruksnäringens rörelsekapital och jordegarens arbetsprodukt, hvilken skatt af skäl kongl. propositionen angifver bör påföras jordegendomsegaren.

Gillas hvad jag sålunda föreslagit, betingas häraf icke någon annan ändring af gällande kommunallag, än hvad som afses uti Kongl. Maj:ts nådiga proposition n:o 40, deri framhålles, att likställighet bör inträda äfven i afseende på utgörandet af de kommunala onera, och hvilken likställighet ernås genom de uti kongl. propositionen föreslagna förändringar af deri angifna lagrum.

Det har synt mig af vigt, att nu, då grundskatternas eftergiftande på allvar är ifrågasatt, påvisa de brister, som vidlåda den skattnorm, hvarefter jordbruksnäringens direkta beskattning skulle för framtiden utgå, och deri söka åstadkomma rättelse till förebyggande af ofvan antydda oegentligheter, ty om detta ej sker vid sjelfva skatteutbytet, kan möjligen rättelse sedan icke så lätt erhållas, då ju alla, hvilkas intresse här af skulle beröras, med fog kunna framhålla, att skattnormens verkningar varit förutsedda och ingått som betingelse vid skattebytet.

På dessa skäl får jag, under förutsättning att Kongl. Maj:ts nådiga propositioner angående ökad värnpligt, grundskatternas afskrifning samt ersättning för rust- och roteringsbesvärens utgörande vinna Riksdagens bifall, vördsamt yrka:

att, med afslag å Kongl. Maj:ts nådiga proposition n:o 35 om ändring i § 1 uti kongl. förordningen den 14 sept. 1883 angående bevillning för fast egendom samt af inkomst samt § 17 uti den vid samma kongl. förordning fogade instruktion för taxeringsmyndigheterna, Riksdagen måtte besluta:

att § 1 i kongl. förordningen den 14 sept. 1883 angående bevillning af *fast egendom* samt af *inkomst* skall erhålla följande förändrade lydelse:

För all inom riket belägen *fast egendom*, hvartill ock räknas *frälseränta*, skall med de undantag, som i § 4 upptagas, bevillning utgöras efter fastighetens uppskattade värde.

Denna bevillning utgår:

a) för jordbruksfastighet med *tio* öre för hvarje fulla ett hundra kronor samt

b) för all annan fastighet och frälseränta med *fem* öre för hvarje fulla ett hundra kronor af uppskattningsvärdet;

samt att § 17 af den vid ofvan berörda kongl. förordning fogade instruktion för taxeringsmyndigheterna skall sålunda ändras, att inkomst af jordbruksfastighet skall beräknas till *tio* procent af taxeringsvärdet.

Anhålles värdsamt om remiss till bevillningsutskottet samt att utskottet täcktes föreslå den förändrade lydelse, som § 17 af nyssnämnda instruktion för taxeringsmyndigheterna bör erhålla, om denna min motion bifalles.

Stockholm den 17 april 1891.

T. W. Forsell.
